

—Այս:

ի՞նչ բար է Քրիստոնեայ.

—Այն որ կը նմանի Քրիստոնեան:

Քրիստոնի նմանելու համար պետք էն, հաւատք, ուշը ու չափը: Աչխառութեան այս մեթոծութեանցից միջնորդ է հաւատքութեան և ու ու կանչեցն Քրիստոնոր և հաւանելու Անոր և սառագիր Քրիստոնի նմանելով է որ Քրիստոնեայ մարդը պիտի ունենայ աւելի կեանքը եւ պիտի համարելութեան:

Քրիստոնի նմանել, — ցնորք մը չէ ասիկա, այլ չնորհն է հաւատացեալ մարդուն:

Քրիստոնի կեանքը որ Խաղաղութեանը կը տիրէ անհամին ներքը և այխորհն վրայ, Քրիստոնի կեանքը է որ Աւել կը մաքրացրէ մարդկային ընկերութեան յարաքերութիւնները, իրաւու օգնելու և ծառայելու գիտակցութիւնը կը զօրանայ մարդոց մէջ, ամբիելու ոգնին կ'անենափի: ամրաբուառութեանը կը կործանի, Արքութիւնը կը ձագկին հագիներու մէջ, Անձնութեանը իրաւու կ'ուռաձանայ մարդոց կենցաղն ըստու հանգուանեներուն վրայ. մարդիկ կը շաշափնեն աւելի կեանին իրականութիւնները, կ'առցին երկնից ժագաւորութեան մէջ և Աւելառանին լույս լուցով ամէն կողմ. խաւորը կը վարասափ մաքրէն, չարք և չարքքը կը չքանան, դժբախուանիւններ և գյոււրաւութեաններ չեն կընար ակարացնել սիրահերը, որովհան Քրիստոնի կեանքը կ'առորին Քրիստոնեաներ:

Եթէ մէկը անգամ մը նմանի Քրիստոնին, Պազոս մը կը յառնէ անոր ներսը, հին խանդին և նախապատճեներուն աւելներուն վրայ՝ պայծառ:

Եթէ մարդիկ անգամ մը նմանին Քրիստոնի, բանաւորիչ մը կը կերասուի անոնց ներսը, Անահայ-Մերսպաններ կեանք կ'առնեն հոն և անոնց չունչն աշխարհ մը կը լուսաւորի, անոնց կրտքն Աւայայք մը կը կարմիր:

Եթէ մարդու հոգիներ անգամ մը նմանին Քրիստոնի, բանաւոր Պատարացի մը կը վերածուն անոնք ներիի մը վերանդ յաւելամեներով, երգերուն կը դուռանին ներքանիներու ընարք, իւ հոյակապ կաթողիկներու գեղարուեանական հոսուցուած ներսը մէջ զիրը ըստորդ մայրի հասուներուն պէս անգութեւն հակատ մը կը վիճառանեն անհաւատութեան ազականութիւններուն զէմ:

Ուուր խօսի և պերճառարքան բարուներու ձայններ կը հնչնեն աշխարհ չըսո ձագերէն Աստվածաւարն Քրիստոներու, հզնասուն Եփրիմեներու, հզգերուն Բարսեղներու, աւետարանիչ Ռոկերեաներու, Հնորհաւուն Եղաստաններու, որաւուր Աստվածներու, իւ Էկամպայներու բառափայլ կեանքէն՝ եթք անգամ մը անոնք Քրիստոնի նմանին:

Աւելի կեանին և կասաւայ կեանին մարմացուածներն են անոնք, որոնց պարմարուն վրայ յառակ յառակ կը կարդացուին կեանքին ըստ արժէքին թուանշանները:

Մասմէ, պիտի ընթերցազ, որ առասպել չէ Աւետարանը և կարագիրն է ան Աւելի կեանին, և գուն կընաս իւրացնել այդ կեանքը, նմանելով Քրիստոնին և չինչ ըստ արժէքը կեանքի:

F. Ե.

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ԵՐՈՒՍԱԼԵՄԻ ՀԱՅՈՑ ՌԵՇՏՈՒՆԵԱՑ

ՎԱՆՔ ՈՒ ԱՆՈՐ ՈՒՐԿԱՆՈՑ

1. Նոյն վանեին եւ անոր ուրկանցին ժիմութեան շարժանիքը:

Ա. Քաղաքին հայկական գանքերէն մին էր Աղուունեաց գանքը, որուն ծաղման գրայ զրելէ յառաջ, հարկ կը սեպեմնուութեան շարժառիթի մասին ծանոթութիւն մը տալ: Տարափոխիկ ախոտ մը շատ զարի յառաջ գոբակուած էր Պահանջմինի, մասնաւորապէս Երուսաղէմի մէջ, զիտանալ պէտք է թէ ուրկէ ճարտակած էր նոյն հիւանդութիւնը:

Բ. Ծաղկանուր կարծիք կայ և պատմութեամբ ալ կը վկայուի թէ Երբայեցիներն են որ Աղիպատան Պաղեստին բերած են զայն իրենց հետ և երկրին մէջ տարածութեով ան փփառնցուած է Եւրոպիոյ և Ասիոյ կողմերը: Հնդամատեանը ամենահին յիշատակարանն է, ուր մոնրամասն կը նկարագրուի խզակի պիճակին անոնց՝ որ կ'ենթարկուելին ուրկութեան, Ա. Գրոց բառապէ պիտի զեղիպատուիք կոչուած հիւանդութեան (ան' Երկրորդ Օրէնք. ԽԸ, 27, 35): Բայտ Աբել Vigourouxի (տե՛ս Dic. Bible, Հոտր. Դ. էջ 179, բառն Lépre): Եղիպատուցի պատմագիր և քուրմ Մանէթոն՝ իր պատմութեան մէջ կը յիշատուի կողական վէպ մը, որուն համաձայն, իրը թէ Երբայեցիք եղիպատուի մէջ բարուութեամբ գարակուած ըլլալով՝ գտարուած են նեղոսի ափերէն. նոյն մաքով զրած են Յուսուֆինու և Տակիտոս, որոց դէմ, սակայն Յուսուֆոս Հրեայ պատմագիրը իր մէկ զործին մէջ կը հերքէ զանոնք, յարելով թէ Երբայեցիք չէին որ Եղիպատու մտած ժամանակ հետերին տարին նոյն ախտը, այլ անոնք վարակուեցան տեղացիներէն. Երբայեցոց նման Փիւնիկեցիներն ալ ունեցան նոյն հիւանդութեան վարակումները, իրենց տուետրական յարաբերութեանց հետեւանքով: Հատին բանաստեղծ մը, Լուկ-

րետիսու, իր Զքնուրենի իրաց քերթուած-
ձին մէջ, կը հասկըցնէ թէ ուրկութիւ-
նը նեղոս զետին ազգեցութեամբն յառաջ
կուզար, ուստի կը յարեն զիտնականք թէ
բոլոտաթեան ծագումը պէտք է փնտակի
Եղիպտոսի մէջ: Այս պատճառներուն հա-
մածայն, ուրկութիւնը տեսական դարձած
է Խօրայէլացւաց Պատմութեան ամբողջ ըն-
թացքին մէջ: Հրէից սփեռաքը, Ասոյ մէջ,
Յունաց և Հոռոմայէցւաց պատերազմերը,
ինչպէս նաև Արտօներուն յաղթանակը և
Աշակիրք բորսութիւնը ծաւալեցին Ա-
րեւմտեան երկիրներու մէջ:

Ենթարհի զիտութեան հայթայթած մի-
ջոցներուն և վարակեաներու խիստ ա-
ռանձնացումներուն, նոյն ախտին սաստ-
կութեան տաջնեն առնուեցաւ:

Շատ կանուխին: Երաւսաղէմի հայ վա-
հօրայք ուզած են Ս. Քաղաքին մէջ ծա-
ւալած ուրկութեան աւերներն դարձանել,
մզուելով թէ՝ մարդասիրական և թէ՝ բա-
րեպատշտական տեսակէտներէ: Քրիստոնէա-
կան սկզբանական ըլջանին, նոյն ախտին
վարսկուածներն վորոցներուն մէջ կը մը-
նալին անցնամ և անտիրական, քաղաքէն
զուրս, դաշտերու և ձորերու մէջ, մարդ-
կային ընկերութիւնէ վտարուած, յաւսահա-
տական նոպաներու տակ կը մահանային:
Ժողովրդէն վտակուածներէն զամ, կը
գտնուէին հայ վանօրէից մէջ նոյն կարգի
հրաւանգ վանականներ՝ որ կը մնային ան-
դարման և անխնամ: Ուստի հայ վանա-
կանութիւնը, նոյն խոկ Զրդ. կամ էրդ.
գարսուն, նկատի առաւ անհրաժեշտ պէտ-
քը վանքի մը՝ որ ունենայ իրեն յատուկ
ուրկունոցը: Այս պարագան յայտնապէս
հասկանի է Անաստաս Վրդ.ի Վանօրէից
Ցուցակէն, ուր հետեւեալ կերպով յիշու-
տակուած է այս վանքը, «Ըսրչունեաց վանին
որ ուրկանց իր Հայոց վանօրէիցն, նոյն կող-
մին: Աւրկանոցի վանքի յիշուտակութիւնը
այսչափ միայն ծանօթազրուած է. պատ-
ճութիւնը կը լոէ անոր ծագման, քարգաց-
ման և քաղաքական առկնուվրոյւթեանց
հետեւանքով յառաջ սկած զանազան վի-
ճակներու մտսին: Հակառակ մեր պարզ-
տումներուն, այս վանքին նկատմամբ, զբժ-
րախտաբար զոհացուցիչ տեղեկութիւններ
չկրցինք ունենալ. գոհ պիտի ըլլանք մեր
ձեռք բերած քիչովն: Անաստաս Վրդ.ի վե-

րե յիշատակուած ծանօթազրութիւնը շատ
մութ կէտեր ունի զոր պիտի ջանանք լու-
սաբանել, որքան կարելի է:

2.—Ա՞վ սինած է այս վանքը.

Անաստաս Վրդ.ի Ցուցակէն հետեւեալ
պարագան որոշ կը հասկցուի թէ նոյն
վանքը Խշտանեաց նախարարութեան յու-
շակերտն ու ձեռակերտն է: Պատմութեանէ
իրազեկ կ'ըլլանք թէ Խշտառնիք շատ հին
նախարարութիւն մըն էին, ըստ զիտնոց
նոյն խոկ Աւրաբրդական ըլջանէն մնացած.
շատ կանուխէն կը բնակէն վանոց լճին
հարաւային սահմաններուն վրայ, Ազգու-
մարն էր անոնց ամբութեան բերգը և ա-
նոնց զարգացման վերջնակէտը կը նկատ-
ուի էրդ. զարու կէսը, մինչեւ Թէոզուս
Խշտանի զօրավարը. նոյն ժամանակամիւ-
ջոցը Խշտանեաց անկման ըլջանն է՝ որ
ատեն ճորտերը կը զառնան իրենց զրացի
Արծրունեաց, որ աւելի զօրելցած էին քան
զիշտունիս: Յայտնի է պատմութեանէն
Խշտառնի Թէոզորոս զօրավարին կատա-
րած զերը Հայոց կրօնական և քաղաքաւ-
պատմական զէպիկրոն մէջ: Հետեւելով
Սերէսուի և Յոհնանէս Կաթողիկոսի՝ կը
նկատնաք որ Թէոզորոս Խշտունին Բիւզան-
դական ըլջանին Հայտատանի վրայ կար-
գուած է սատորապես և պատրիկոյ, և յե-
տոյ քաղաքական վոփուտութեանց բերու-
մով անցած է Արաբներուն կողմը և կար-
գուած է ըստ Ասոզիկի սիշխան Հայոց.
և ըստ Սերէսուի, Վրաստան, Ազուանք,
Միւնիք մինչեւ Տէրպէնու, անոր իշխանու-
թեան կը յանձնուին: Իր ժամանակի քա-
ղաքական զէպիկրուն հետեւանքով Խշտու-
նին կ'ունենայ զօրծունէութեան ըլջան մը,
մերթ ֆառքի և մերթ լքումի: Ան իր պաշ-
տօնին պահունչին համուձայն, քանից կը
ձամբորդէ Սերիխ և հուսկ ուրեմն, կը
վախճանի, իր գերուած համազգիներու
մօտ, և ըստ Սերէսուի, մարմինը կը փո-
խազրուի Հայտատան և կ'ամփիոփուի իր
հայրերուն զերեզմանին մէջ: Խշտանեաց
տիրոջ Թէոզորոսի վերաբերեալ այս պատ-
ճական հակիրճ տողերուն տեղեկանութէ յե-
տոյ, Խշտունիներէն ո՞վ էր որ կարենար
իր ոյժին և ազգեցութեան ապաւինելով
բիւզանդական կամ արաբական ըլջանին

Ա. Քաղաքին մէջ, յաջողէր կառուցանելու թշուռնեաց վանքը, անոր սեփական ուրիշանցով. պատմական ապացոյց չունինք. միայն ներհայեցողութեամբ (intuition) կը համարձակինք ըսել թէ. հաւանաբար թէուզորոս Թշուռնին է որ սիրիական իր առջին այցերութեան՝ ուխտի գալով Երևանցիմ շինել տուած է նոյն վանքը ի յիշատակ Թշուռնեաց նախարարութեան, անտարակոյս հետեւելով միւս նախարարութեանց՝ որ յիշատակներ ունին Ա. Երկերին մէջ:

3.—Ար ըինուած էր այս վանքը.

Ի յառաջազունէ ըսինք թէ՝ այս վանքը չինուած էր մեր Ա. Հրեշտակապետ վանքին հանդիպակաց կողմը, համաձայն տևանդութեան և ա՛յն կցիսուր տեղիկութեանց զոր կը յիշեն սաղիմական վերջին դարու հայ պատմիչները: Նոյն վանքին բան տեղը ճշգործն որոշելու համար, մեր այս տողերը պէտք է հիմնուին պատմական յիշատակարանաց վրայ: 808ին, Մէծն կարուսի վիճակապիք պատօննեան, ինչպէս յիշած ենք մեր նախորնթաց յօդուածներուն մէջ, Սիոնի թաղամասին վանօրէից և վանականաց վիճակապրութիւնը պատրաստելու համար, Գեթսեմանիչն սկսելով՝ զրի կ'առնու վանականներն ու վանքերը, և յառաջանալով կը հասնի Սիոնի Հայոց Ա. Ստեփանոսի վանքը, և կ'արձանապրէ հետեւեալը. ոի Ա. Ստեփանոս, ուր կար անոր գերեզմանը, կը գտնուին երկու քահանայ և 15 բորոտներ. (տե՛ս «Commemoratorium Casis Deis»: Զենք անզրագունար Հայոց Ա. Ստեփանոսի վանքի պատմական մասին՝ չկրկնելու համոր մեր նախապէս զրածը (տե՛ս «Այսին», 1927, Մայիս, էջ 140): Բայց ինչո՞ւ վիճակապիքը Ա. Ստեփանոսի վանքին քահանայից թուարկմտն կը միացնէ բորոտներուն թուարկումը, մինչ ի պատմութենէ զիտենք թէ ուրկանոցը Ա. Ստեփանոսի վանքին մէջ չէր. բայց անտարակոյս մօտն էր անոր, և կրնանք մտածել թէ Հայոց վանօրէից ուրկանոցի վանքը պարսկական կամարական յարձակմանց օրերուն քանդուած ու տակաւին չէր վերաշնուրած այն թուականին, բայց ուրկանոցի սենեակնե-

րը զոյութիւն ունէին և կամ նորոգուած էին սամազոգորուր, ուստի պաշտօնեան վանք ու վանական հոն չգտնելով նշանակուծ է միայն բորտաներուն թիւը և միացուցած մերձակայ Ա. Ստեփանոսի վանքին քահանայից թուոյն: Յետնագոյն դարու ուղղիքիր ուխտասորի մը զրածն կը հասկցուի թէ յիշատակեալ վանքը Դաւթի Կրտն մօտ էր և վերանորոգուած, ու զարձեալ հոն կը մային ուրուկները: Տեղազրական պարագաներէ զատելով՝ կը նըկատուի որ ուրուկներու ապաօտանորանը ու վանքը ըրջապատուած էր մօտակայ քանի մը վանքերէ. իր զիմացն էր Ա. Հրեշտակապետը, որուն Ա. Միքայէլ անունը կը տրուէր, Ա. Ստեփանոսը՝ Սիոնի Արքականութիւնը գտնուող Ա. Սիմեոնի եկեղեցւոյն և մերձնեկայ Ա. Պարոսի վանքին մէջտեղը, նոյն տեղուոյն մօտ էր նաև Անտառաս Վրդի Յայցակին մէջ յիշուած երիցավանքը Դարի դրամ մօտ, ուրոյ մասին վրացերէն սոզիմաւ կան ծիսարանը (տե՛ս Գերմ. թրգմ. Gousenberg): հետեւեալ ծանօթութիւնը կուտայ աշակու. Ֆին, Ժաւրտէն քահանային վանքին, Լաւէնիայի մէջ, (փոխ. Պաշտեռնայի): Ա. Միքայէլի մօտ, նաւակատիք Ա. Աստուածածնի եկեղեցւոյն: Այս խօսքերը յայտնի կ'ընեն թէ Երիցվանքն ալ, յանուն Ա. Ստուածածնի, մօտ էր Հայոց Ա. Հրեշտակապետին, ինչպէս նաև Դաւթի Կրտնան, ուր կար թշուռնեաց վանքը իր ուրկանոցով, և ուրկէ Ա. Յակոբայ մայրավանքն ալ շատ հեռու չէր: Վանքիրու այս խօսքուորումն զատելով կարելի է եզրակացնել թէ յուցակապիք Վրդի ին՝ ուրկանցին նկատմամբ, «հայ վանօրէից» բացարական խօսքը ճշգրտորէն կ'արդարանայ, թէն օխալ մը ըըլլար, եթէ թշուռնեաց վանքին ուրկանոցը նկատենք Ա. Քաղաքին բոլոր հայ վանօրէից մէկ հաստատութիւնը:

Ուրկանոցի վանքին տեղը ճշգելու համար, ունինք նաև Վրդպաւրկի եպիսկոպոս՝ Թէկոտորիքի 1172ի ուղեգրութիւնը. ինչպէս վերև ալ ակնարկեցինք. յիշեալ հետեւեալ տողերով զրած է նոյն վանքի մասին. «... Դաւթի աշտարակէն սկսելով հասայ քաղաքին արեւմտեան անկիւնը՝ ուրկային եկեղեցի մը և ուրուկներու բնակարաններ, շատ մաքուր և վայելու վիճակի

մէջ» (տե՛ս «Theodoric Description of the Holy Places, էջ 43») Աւրեմն, մինչև ԺԲրդ գարու վերջերը, Դաւթի Գրան մօտի եկեղեցին և ուրկանոցը զոյսւթիւն ունեին. անկէ յետոյ պատմուկան տեղեկութիւն կը պակսի. հաւանաբար քանդուած են Սուլաշտինի զրաւման ժամանակ, թէե աւերակաց վրայ շնուրած խարխուր սենեակներուն մէջ, ուրուեկները բնակած են մինչև իրենց այլուր փոխազրութիւնն, ինչպէս կը վկայէն Աստուածատուր Եպո. (տե՛ս «Համամանակազր», Պատմ. Երազմի. Ա. Հար. էջ. 50), և Մկրտիչ վրգ. Արծունեան (տե՛ս «Ստորազր» Երազմի. էջ, 184), Երկուքն ալ Ս. Յակոբայ միաբան:

4. Խճչպէս կը մատակարարուէին վանին եւ անոր Աւեկանոցը.

Այդ մասին յիշատակարան չունինք. բայց Ազգային պատմութեան տուրքները զայն կը նաև մեկ լուսաբանել: Յայտնի է թէ Ա. Ներսէս Պարթև Հայրապետի օրով, առաջին անդամ հիմունցան ուրկանոցները Հայաստանի մէջ. ինչպէս կը վկայէ Բիւզանդ Փաւստոս (տե՛ս Պատմ. Հայոց էջ. 76): Աշտիշատի (365), Շահպիվանի (447), Դունի Դ. (648) ժողովներու կանոնները բացայայտուին կը պարզեն թէ ուրիսի և կամուտներով պիտի մատակարարուէին Հայոց ուրկանոցները. անոնք կը կազմէին սահմանեալ տուրքները, այր և կին գատապարտեալ սոսկականներուն՝ ուրկանոցներու մէջ կանոնական ծառայութեանց արդիւնքները. զրամական հասուցումները այն ազատանիին՝ որոնք չէին յօժարեր երթալ ուրկանոց, կամ այլ բառով՝ զոյթնց. նաև ուրիշ հոգային արգիւնքներ և բարեպաշտական նույներ:

Մշտաւնեաց վանքի ուրկանոցին հիմնարկութենէն մինչև Ծրդ զար, Մշտաւնեաց նախարարութիւնը կը մատակարարէր իր հիմնարկած նոյն վանքը ու անոր ուրկանոցը, ինչպէս ուրիշ նախարարութիւնները՝ թէ Հայաստանի և թէ Ա. Քաղաքի մէջ, իրենց հիմնարկած վանքերն ու եկեղեցները կը հոգային: Մշտաւնեաց մատակարարութիւնը տեսած է մինչև Ծրդ զար, ինչպէս զրեցինք, այն պատճառաւ որ Մշտաւնիք նոյն դարուն կը տկարանային ու

անոնց հոգերը կ'զառնային Արծրունեաց աւատար: Եսաւ հաւանական է որ Մշտաւնեաց անկումէն յետոյ Երուսաղէմի ուրկանոցը կը մատակարարուէր Հայաստանի ուրկանոցներուն ի վազոց հաստատուած և վերև յիշուած ժողովական կանոններով և մասնաւոր հոգատարութեամբ հայ վանօրէից:

Մշտաւնեաց վանքի ուրկանոցը Ա. Քաղաքին ամենէն հին և միակ հաստատաւթիւնն էր. միայն 1047ին արար տիբազիւառթեան օրով, Այն-Սելովամի մէջ հաստատուած էր բնդարձակ հիւանդանոց մը (Պիմարիստան), ուր կային թռչակաւոր ըրծիւկներ և կը զարմանէին ամէն կարգի բաղմաթիւ հիւանդներ: Նոյն Պիմարիստանի ծախոցը կը հոգար Երուսաղէմ քաղաքը, ինչպէս կը ծանօթազրէ Պարսիկ ուղեղիր եռուրով Նաօիրի (տե՛ս Palestine Pilgrims Text Society, Vol. IV, էջ 26): Մաշակուց ժամանակն ալ, քաղաքին հիւսիսային կողմը, Ա. Մաեփանոսի գրան մօտ, շնուրած էր ուրկանոց մը, որ, 1171ին, զիմաւորապէս կը հոգացուէր միծագումար նույիրատուութեամբ Երուսաղէմի թագաւոր Ամարիի, որուն զաւակն ալ վարակուած էր բրուսութեամբ (տե՛ս R. B. 1926, էջ 276): Միկանդ թագուհին 1159ին, Երուսաղէմի վանօրէլց բուօր ուրկանոցներուն նույիրած էր հասութարկ հոգեր (տե՛ս R. B. 1926, էջ 276): Միկանդ (+ 1160) ի մօրէ հայ էր. զուօռը Պաղամին Բ. Ի. և կինը Երուսաղէմի Ֆուլք թագաւորին. բարեգործութիւններով նշանաւոր հանդիսացած և թաղուած է Գիթսիմանիի Ա. Կուսի տաճարին զայիթը, ըստ Պատմութեան Տիւրացի կիյոմի (XVII, 32):

Բայ այսմ, Երուսաղէմի օտար ուրկանոցները վերոյացրեալ միջոցներով կը մատակարարուէին. իսկ մեր Մշտաւնեաց վանքըն ու անոր ուրկանոցը, սկիզբէն մինչև ԺԲրդ զար, կը հոգացուէր ա'յն հզանակաւ և միջոցներով զոր վերեւ նկարազեցինք: Խաչակրաց հեռանալէն յետոյ (1187), անձանօթ կը մնան մեզ նոյն հաստատութեան մատակարարութեան միջոցները. բայց սա պարագան յայտնի է թէ հայկական վանքերուն միծագոյն մասմար քանդուելէն կամ բոնսպրաւուելէն վերջ, նոյն ուրկանո-

յին հոգը ծանրացած է Ա. Յակոբոյ վահարի միաբանութեան վրայ, և ան է որ մինչև 1875, քանդուած ուրեանցըին աւերակաց հողակոյտին վրայ թափառող և լքեալ ուրուկներուն օրոկան հացը կը հայթայթեր, մինչև որ անոնք այլուր փոխադրուեցան (ան' ժամանակագր. Պատմ.)

Երսզմի. Ա. Հար. էջ 90,): Այս շժբախտական փոխազրութեան տարիթով, պիտուկան ուրկանցներ չինուեցան Ռեմլէ և Նապուտաքաղաքներուն մէջ, պիտական ծախթով (տե՛ս վերը Diet. Bibl. էջ նոյն):

ՄԿՐՏԻՉ ԵՊՍ. ԱՂԱՒՆՈՒՆԻ

ԲԱՆԱՏԵՂԾԱԿԱՆ

ՎԱՃՄԵՍ ՆԵՐԱՍԻ ՀՐԱՅ

Քոյեր, զոյ են չուրեն այզոն տռչի ուղին. Եկե՛մ, նընաւոր չէ բազած դեռ անկողին.

Ափեսոն վրայ ոչ ո՛չ չրկայ. Մեմիխան լոկ կ'ելնի ըրուն մը խօր, նեռն Պուրակազուարն մեր այս անմեղ զրուաթերուն:

Արայոյն է միայն վրկայ. Պընումներով հօր այստանեն է այնքան լի. Բայց կը բոլէ զիս ծաղկանց ափն այս տեղի՝

Քան իրեն մ'ուկի եւ կամ պարփիր. Այս օդային երգը նուազ է սիրական, Կը նախընտեմ բուրումներէն պարտական:

Զեփիսւին ունչը խընկարոյ. Եկե՛մ, ուրբան է զիսն նանդար, Երկինն՝ լրսակ. Թուփերուն վրայ ծրփան ծագերն ըսդ կապուտակ:

Գօտիներուն ձեր նուրբ պատղուն. Հանեցէք բազ ու խոերա այս նախանձախուով. Կուզիմ ձեզ նես ըլլալ այսօր, զրոնկով

Ծոցն այս երգո ալիբներուն. Քըսակե՛ն . . . բայց, մէզին մէջն առտրւան, նո՞ն, Ե՞նչ կը տեսնմ. նայեցէք դէպի նորիզոն.

Մի՛ վախճակ բնոս, Երկան կոսեր. Հոսանքէն ծոյ ըրուած, անուուս, կօնը մ'է նին Արմաւենեաց, որ խուերէն անապատին

Կուզոյ տեսնել բուրգերը մեր. Ե՞նչ . . . թէ ասրան ակարեկը չի սրտե ինծի, Իսիսի կօնն է կամ մակոյիկը Ներկօի,

Զոր կը իւշ սիւմ մը նանդար.